కథా నిలయం
5792
శ్రీకాకుళం

ఇల్లు జాగ్రత్త

1

"ప్రేమకి పడిశం పట్టినట్లుంది-" అని కొత్త నొక్కి వాక్యం పూర్తి చేసింది యింటావిడ.

"ఇదే ఏదో కథలో మొదటి వాక్యమైతే ఎంత రసాభాస అవుతుందో ఆలోచించావా?" అన్నాను కావాలని.

"మనకి ప్రేమ అనే ఆరునెల్ల అమ్మాయివుందని, దానికి పడిశం పట్టిందని వాళ్ళ అమ్మ చెబ్తోందనీ-ప్రపంచానికి తెలీద మెల్లాగ?" అన్నాను కొత్త నాటకంలోలా అభినయిస్తూ,

"చాల్లెండి మీరూ మీ వెటకారాలూనూ........" అంటూ కిటికీ తలుపుల్ని తెరిచి తెరల్ని గుంజుతూ "ఉక్క చంపేస్తోందండీ! ఏం వూరోయేం పాడో....స్నానాల గదిలో నీళ్లులేవు. వంటగదిలో ఒక్క బొట్టుకూడా రాలటంలేదు. దొడ్డిలో ముంతెడు నీళ్ళన్నా రావటంలేదు. ముదనష్టం పంపులు ఎందుకిన్నీ?" స్వగతం చెప్పుకుపోతోంది కిటికీ తెరల్ని కోపంగా వూడలాగుతూ. నాకు అకస్మాత్తుగా తెలివొచ్చి పడింది, "ఆగు! ఏవిటాపని-చూస్తున్నావా నా వేషం? నీ కింత మతిపోతూందేఁ? ఉక్క దంచేస్తూందని నే నిల్లా అర్ధనగ్నంగా తగులడ్డానా-నువ్వాకిటికీ తలుపు లన్నీ బార్లా తెరిచేస్తావుగదా! నలుగురూ యేమనుకుంటారేఁ?" నేను చిన్న తువ్వాలుముక్క చుట్టుగుని వాలు కుర్చీలో పేపరు చూస్తూ అఘోరిస్తున్నాను. ఆవిడ పల్చటిచీర చుట్టుకుని తలంతా విరియబోసుకుని వుసురుసురంటూ వచ్చింది.

"అల్లా వెళ్ళి రెండు బాల్చీలు నీళ్లు పట్రా కూడదూ? చక్కగా స్నానంచేసి అటెక్కడికన్నా సాయంత్రం పోయి రావచ్చు!" నాకస్సలే

వుడుకుమోతుతనంగా వుంది. పై పెచ్చు సన్నాయి నొక్కులు.... "చాల్లే సంతోషించాం! తెలివి తేటలు-" అని చిరాగ్గా అరిచాను. కాస్త చిన్నబుచ్చుకున్నదల్లేవుంది. మెమ్మదిగా గదిలో తచ్చాట్లాడుతూ పవిటతో విసురుకుంటూ - "మగవారు - నలుగురుబిడ్డల తండ్రి. చదువుకున్న వారు. అంతో యింతో పేరూ ప్రఖ్యాతివుంది నలుగుర్లో. మనపని మనం చేసుకోవటం తప్పా - అల్లా చిర్రు బుస్సుమంటా రెందుకూ? నాకు తెలుసులెండి-మీ కెందుకో చెడ్డ కసిగావుంది నామీద." కాస్త గొంతుక బొంగురు పోయింది.

"కసా? నీమీదా - నాకా? ఎందుకూ! "ఆడవాళ్ళకు చిత్రంగా వస్తాయి కన్నీళ్లు. నా చేతుల్లోంచి పేపరుజారి వొళ్లో పడింది మోకాళ్ళ కడ్డంగా.

"మీరు రమ్మనకుండా యిల్లా వచ్చానని...." ముఖంమీంచి చేతుల్ని లాగుతూ - "వోస్-అదా....ఛా....ఛా....నామాటవిను. నాకల్లాటి దేంలేదు. ఎంత వొట్టుపడితే అంత వొట్టు!" అన్నాను.

నులకమంచంలో పసిది ఖళ్లుఖళ్లున దగ్గుతోంది లుంగలు చుట్టుకు పోతూ. స్నానాలగదిలో పంపు బుసలు కొడ్తోంది—నీళ్ల వచ్చే సూచన! పాపని ఎత్తుకుని క్షణంలో జేగురించిన మొహంతో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది గదిలోనుంచి.

"హమ్మయ్య!" అని జావకడిలా కుర్చీలో వాలి పోయాను. ఎంత కసాభాస? నిజంగా తనురావటం ఇష్టంలేదని ఎలా కనిపెట్టే సిందో....కనిపెట్టేసింది. పదేళ్ళు కాపురంచేసిన మనిషి....అంతమాత్రం గ్రహించుకోలేదా? నాకుమాత్రం తల కొట్టేసినంత చెడ్డ అవమానంగా వుంది.

నలుగురైదుగురు ఒకచోట చేరి కష్టసుఖాల్నిగూర్చి చెప్పుకునే టప్పుడు జీవితాల్నిగూర్చి తెలుస్తూన్న సంగతులు మహాదారుణంగా వుంటున్నాయి. చేసుకున్న పెళ్లాం పిల్లల్తో కాపురానికొస్తే ...హఠాత్తుగా

చెప్పకుండా చెయ్యకుండా వచ్చినందుకు ముఖం ముటముట లాడించుకుంటున్నాను. నా అసమర్థత కప్పిపుచ్చుకుందుకు గట్టిగా కసిరేస్తున్నాను,

ఇది ఢిల్లీ !
గుండె ఝల్లుమంటోంది !
ఈ పతాక మన శాంతిపతాక—
దీని నీడనే నేడు నేను భార్యాబిడ్డలను ఛీదరించుకుంటున్నాను,
శుభం మంగళానిభవంతు !

పాపం మిమ్మల్నివదిలి వుండలేనండీ అని చెప్పడానికి నోరురాక-హఠాత్తుగావచ్చి ఆశ్చర్యపెట్టి సంతోషపరుద్దామన్న ఆశతో వచ్చి యేం చూసింది ?

గుండె ఝల్లుమంటోంది,
ఢిల్లీ !!
—ఇది అసమర్థతకు రాజధాని :
పాపం శమించుగాక !
మా ఆవిణ్ణడగండి చెబ్తుంది, ఏం చూశావమ్మా వచ్చినరోజు ?
తెల్లబోయి కొయ్యబారిపోయిన నా ముఖం !
ఆ తర్వాత—
దారిపొడుగూనా వర్షంలా తిట్లు !

"బుద్ధిలేదూ ! నువ్వేమన్నా ఇంగితజ్ఞానం వున్న మనిషివేనా ? ఎందుకూ ఇన్నాళ్లు చేశావ్ కాపురం ? నాలుగునెల్లు కొంపలో పడివుండవే అని పుట్టింటికి పంపితే-నేను ఇలావచ్చి ఢిల్లీలో పాదం మోపానో లేదో....నెల్లాళ్ళన్నా కాకుండా తయ్యారయ్యావ్ - ప్యాసుముక్క ఎరక్కపోయి నీ చేతులో పెట్టినందుకు ఇదా శాస్తి ! ఇప్పుడిక్కడ కొంపయేది ?....రైలంటూ వూరిఖేనేగదా అని పాతికో పరకో చేత్తో పుచ్చుకుని రైలెక్కావ్ ? ఇక్కడ నాకు ఇంకా జీతపురాళ్ళన్నావచ్చి యేడవలేదాయే !" ఇదంతా కోపంకానట్లు ఝూ అవమానాన్నంతా తుడి

చేసుకుంటూ తెచ్చిపెట్టుకున్న నవ్వులో"ఈ భాగోతమంతా యిక్కడ ప్లాటుఫారంమీదేనా....యింటికి వెళ్లాక మీరెన్నన్నా అనొచ్చు—నేను పడొచ్చు! మామూలేగా—" నేనుయింకా రెచ్చిపోయి తారస్థాయిలో—

"హాస్యమాడుతున్నాననుకున్నావా? ఇల్లేవిటి నీ బొందా నా బొందాను....జాఫరీలో పెడ్డింగు పెట్టుకుని అఘోరిస్తూంటేనూ—" నాకింకాబాగా కళ్ళకు కట్టినట్లుంది.

"అయ్యో-ప్రేమను ఎత్తుకొని ముద్దాడరేమండీ? చంకలో చంటిపిల్ల మీ కేకలకు బిక్కచచ్చిపోయి ఎల్లా మితుకూమితుకూ చూస్తోందో...." నేను మతి పోయినట్లు ఆవిడగారు సంసారం నిమిత్తం తెచ్చిన పీటలు జాడీలు రుబ్బురోలు వగైరాలు వగైరాలు చూస్తూ కొయ్యబారిపోయాను, ఆ సామానులోనే యిరుక్కుని నిర్ఘాంతపోయి కూర్చున్నారు నా పెద్ద కొడుకూ చిన్నకొడుకూనూ, నేను వాళ్ళను చూడనన్నా లేదు, ఈలోగా రాణీగారి తమ్ముడొచ్చాడు, వీడుకూడా వున్నాడన్నమాట!—వుద్యోగం కోసం రాలేదుగదా! కాస్త అనుమానంగా చూశాను, అప్పటి కప్పుడే వాడు న్యూఢిల్లీ ప్లాటుఫారమంతా కలయ తిరిగొచ్చాడు. మా ఆవిడ తనకు జరిగిన మర్యాద అప్పుడే మర్చిపోయిందల్లేవుంది.

"అదేవిటండీ—వాణ్ణి పలకరించండీ!" అంటూ వెనకేసుకొచ్చింది, జండాకొయ్యలా యెదిగిపోయాడు. నల్లకళ్ళద్దాలూ—ప్లాస్టిక్ బెల్టు-సిల్కు బుష్‌కోటూ—ఖరీదైన బూట్లూ--సిల్కు రుమాలుతో కళ్ళజోడు తీసి తుడుస్తున్నాడు,

"ఏవిరా యీ మాటైనా ప్యాసయినావా?"

"హాఁ!"—పూర్తిగా మాట్లాడుగావల్ను! తమ్ముడి దర్జాకు మురిసిపోతోంది కాబోలు—

"పెళ్ళిసంబంధం వచ్చిందండీ. ఐదువేలు.... సంబంధం చేస్తారేమోనని నాతోఢిల్లీ చూస్తానని వచ్చేసాడు, సరే రమ్మన్నాను".

"యేడిచావు" అని లోపల్నే అనుకుని "పదపద ఆనక తాపీగా చెబ్దువుగాని కబుర్లు. ఆఫీసు మధ్యలో వచ్చేశాను," అని లోపల ఆక్రోశంతో సంసారం సంసారాన్ని న్యూఢిల్లీ స్టేషను కెదురుగానున్న "లేడీ హార్డింజ్ శరాయ్"లో చేర్పించేసి మా బావమరిదికి వార్నింగు యిచ్చాను —

"నేను మళ్ళీ సాయంకాలం వచ్చేదాకా యెక్కడికీ కదలకుండా సామాన్నూ మనుష్యుల్నీ కనిపెట్టుకు నుండ"మని,

2

స్టేషనుపేరు న్యూఢిల్లీ అయినా ఆ ప్రదేశాన్నంతా "పాహడ్ గంజ్" అంటారు. లోకవ్యవహారానికి ఆ స్టేషన్నుకూడా జనం పాహడ్ గంజ్ స్టేషననే పిలుస్తూంటారు. అక్కడ పెద్ద బజారు, యింకా లోనికి పోనుపోను కూరల మార్కెటు అవీ వున్నాయి, న్యూఢిల్లీ స్టేషను ఆవరణ యెంత దర్జాగా ఠీవిగా సుందరంగా వుంటుందో ఆ కాస్త మేరా దాటాక అంతచెడ్డ గలీజుగానూ మురికికూపంలానూ వుంటుంది. ముఖ్యంగా "లేడీ హార్డింజ్ శరాయ్" కెదురుగా గుండ్రటి చిన్నపార్కు కట్టారు. అందులో పగలస్తమానూ సోమరులుపడి దొర్లుతూంటారు. ఈ పార్కుకు ప్రక్కనే ఒక పెద్ద చెట్టునీడను హమేషా మంగళ్లు కత్తులు సానపడ్తూ కత్తెరలను టకటకలాడిస్తూ నిత్యకల్యాణంచేసి ఆ జుట్టునంతా పార్కు నిండా పోసివుంచుతారు. ఇది చాలదన్నట్లు టాంగావాళ్లు గుర్రాలను తెచ్చి నిలుపుతారు. అవి అన్నిపనులూ అక్కడే చేసి ఆ మార్గంగుండా నడిచి వెళ్ళవలసివస్తే పశువులకొట్టంలోంచి దాటుతూన్నట్లుంటుందిగాని-రాజధాని పరువు యెవరూ యెక్కడా నిలుపుతున్నట్లు కనపడదు, ఇక బజారులో దారికడ్డంగా "హాకర్లు" చక్రాలబళ్ళని తోసుగుంటూ "పచ్చి ఆల్బకరాపళ్ళు - లీచీపళ్ళు - చర్మం నల్లగా కవిలిపోయిన అరటిపళ్ళు-ముక్కలు ముక్కలుగా కోసిన పుచ్చకాయలు - మామిడి పళ్ళు" తూచి అమ్ముతూంటారు, ఈ బజారులోనే అన్ని దుకాణాల్తోనూ కలిసిపోయి అడుగడుగునా వెలపరం పుట్టించేలా కసాయిదుకాణా లున్నాయి. కాని యిక్కడదొరికే అన్నివస్తువులూ చవక అంటారు. రైల్వే స్టేషను కెదురు

గుండా వున్న దుకాణాలే కాకుండా, పేవుమెంట్లుమీద ఒక నులక మంచాన్ని గడకర్రతోయెత్తివుంచి దానిక్రింద కొన్ని డజన్ల బూట్ పాలిష్ జోళ్ళ రిపేరు వగైరా వగైరా కేంద్రా లున్నాయి. ఈ ప్రాంతం యిలా ఎందుకుందని యెవరైనా ప్రశ్నిస్తే కాందిశీకులు వచ్చి పాడు చేశారని అంటారు. ఈ హార్డింజ్ శరాయ్‌దగ్గర ఇండియా టీ బోర్డువారి వాహనం వచ్చి నిల్చుని అణాకు మంచి టీ సప్లయిచేస్తూ వుంటుంది. ఈ రోడ్డు తిన్నగా కన్నాట్ సర్కస్‌లోకి వెళ్తుంది, దీనికి రైల్వేబద్దీలకు మధ్యనున్న మేరలోంచి స్టేటు ఎంట్రీరోడ్డు వేశారు. ముఖ్యంగా రాష్ట్రపతి యింకా గొప్ప గొప్ప అతిథులు ఈ గలీజు చూడకుండా స్టేషనుకు వచ్చిపోవడానికి ఇరు ప్రక్కలా సుందరమైన ఉద్యానవనాలు పెంచారు. ఈ రోడ్డులోనే రైల్వేబోర్డు మంత్రాలయం, ఉత్తరరైల్వే మండలాధికారి ఆఫీసు, ఐ. ఆర్, సి, యే, భవనాలున్నాయి. కట్టడాల శిథిలాలు, మొగలాయి దర్బారులు, రాజఘాటు, ఎర్రకోట, జుమ్మా మసీదు, నిజాముద్దీను, హస్తినాపురం, హుమాయూను సమాధి, సఫ్దర్ గంజ్, కుతుబ్‌మీనార్, చాందినీ చౌక్, పార్లమెంటు, సెక్రటేరియట్, రాష్ట్రపతిభవనాలు చూడవలసినవే అయినా చూడకూడనివి చూడ్డానికి వీల్లేకుండా కట్టుదిట్టాలు చేశారు. ఢిల్లీలోని యిరుకుతనాన్ని మురికితనాన్ని కప్పుకుందుకు కట్టుకున్న "కన్నాటుప్లేసు" ఎంతసేపుతిరిగినా నేత్రానంద కరంగానే వుంటుంది. కాని నేను ప్రశ్నించుగుంటున్నది. యిక్కడ సామాన్యుడు ఎట్లా జీవిస్తున్నాడుఅని. పాలకులు పాలిస్తున్నారు సరే—ఈ కాలంలో పాలితులు ఎట్లా జీవిస్తున్నారు?

చెప్పమంటారా?

నాబోటివాడి జీతం సొంతకొంపలు కలవాళ్లు కోరే అద్దెలకు చాలదు. సర్కారువారు యిచ్చేయిళ్లు నాబోటివాడికి దొరకడానికి యింకా రెండుపంచవర్ష ప్రణాళికల కాలం తీసుకుంటుంది. ఐతే కొందరు మహానుభావు లుంటారు. అట్టివారు తాము సర్కారు వారికి యిచ్చే అద్దెకు మరో పదో పరకో ముట్టచెప్పి వారి కనుసన్నల్లో మెలగడానికి

యిష్టపడినట్లైనా ఒక గది ఖాళీచేసియిస్తారు. ఇచ్చేముందు కొన్ని పరీక్షలు - ఇంటర్వ్యూలూ - స్క్రీనింగు వగైరా కార్యక్రమా లున్నాయి. మచ్చుకి—

"ఎక్కడ పనిచేస్తున్నారు - (మినిస్ట్రీ)"

"ఫలానా - ఫలానా."

కొందరు బ్రహ్మచారులే కావాలంటారు. కొందరు సంసారులే వుండాలంటారు.

"ఎంత జీతం ?"

చెప్పాక పెదవి విరిచి—నాలుక బైటపెట్టి తలకాయ ప్రక్కకు త్రిప్పి వాంతి వొస్తూన్నట్లు మొహం పెడ్తాడు,

"మద్రాసీ...."

"కాదు ఆంధ్ర...." అని చెప్పబోతే అంతా వొకటేలెద్దూ అన్నట్లు చూసి—"ఏవూరు ?" ఆవూరు వాడికి చెప్పినా అర్థమయి చావదు, తరువాత ఆ గదిలో యిదివరకు వుంటూవచ్చిన వాళ్ళను గురించి ముఖ్యంగా భయంకరంగా వర్ణించి చెబుతాడు. అదే అదనను కొని యిదివరకు వున్న వాళ్ళ అవలక్షణాలన్నీ వర్ణించాక—కొంచెం సేపు తన అభిరుచులూ తన చుట్టాల్లో గొప్ప పదవిలో వున్న వాళ్ళను పరిచయం చేస్తాడు. ఈ ఆముదం మోతాదు తప్పించుకుందుకు మనం కాస్త ధైర్యంచేసి వాడి పిల్లల్ను పలకరించటమో, హఠాత్తుగా జన్మలో యెరగనట్లు వాడి సైకిలునో కుర్చీనో మంచాన్నో దేన్నో అతిగా మెచ్చుగుంటూన్నట్టు మట్లాడాక మళ్ళీ క్రాసు పరీక్ష ఆరంభమవుతుంది,

"పెళ్ళయిందా ?" చెప్పాక "ఎంతమంది పిల్లలు"-ఈ సమాధానం చెప్పాక గది యిచ్చేదీ లేనిదీ వాడి ముఖవర్చస్సులోనే బైట పడి పోతుంది, "సంసారం ఎప్పుడు తీసుకువస్తావు ?" అది వాడిని అడగాలని మనం అర్థం చేసుకోటాని కాట్టేకాలం పట్టదు. ఇక్కడ్నుంచి—"రేడియో వుందా ? ఫాను.... కుంపటి.... ఇస్త్రీపెట్టి...." అన్నిటికీ లేదని

చెప్పాక "సామాను బాగావుందా? చుట్టాలెవరైనా వస్తారా?" చివరికి మనకి మతిపోయే పరిస్థితి తెచ్చి పెడ్తాడు ప్రశ్నలతో।

ఇల్లాటి అదృష్టమేనా పట్టనివ్వకుండా యింటావిడ హఠాత్తుగా ప్రత్యక్షమయింది. ఈ పరిస్థితిచెప్పుకోవటాని కెవరూలేరు. అలవాటుగా ఆఫీసు వదిలాక బైట కొచ్చాను. ఎవరిళ్ళకు వాళ్లు నియామకంగా సైకిళ్ళమీద బస్సులమీద కార్లమీద చేరుకుంటున్న సమయం అది, మధ్యాహ్నమల్లా యెండ పొడిచిందేమో ఐదుగంటలయాకకూడా సూర్యుడు యింకా తందనాలు త్రొక్కు తున్నాడు. అల్లాగే కాళ్ళీడ్చు కుంటూ "శరాయ్"లో కెళ్లాను. చూద్దునుగదా శ్రీమతీ మా బావా పిల్లలూ స్నానాలు అవ్వీ చేసి రెడీగా ముస్తాబై కూర్చున్నారు, మధ్యాహ్నమల్లా నిద్రపోయి వుంటారు ప్రయాణం బడలికా అదీ తీర్చుగున్నారు.

"ఎక్కడికర్రా ప్రయాణం?"

ఈ చుట్టుప్రక్కలేమన్నావుంటే కాస్తచూసి—పిల్లలకు యేదన్నా యింత తినిపించి కాస్సేపు అల్లా తిరిగివద్దాం, ఎంతకని యీ గదిలో యింతమందిమీ ముక్కిచావటం?" సరే పదమన్నాను—నెమ్మదిగా మద్రాసు హోటలుకు పోయి కాఫీలు ఫలహారాలు పూర్తిచేశాం. మా ఆవిడ కొంచెం నాజూగ్గానే ముస్తాబయింది, నేను పగలల్లా చాకిరీచేసి వున్నానేమో ఎక్కడా త్రాణలేదు వొంట్లో....కాస్సేపు యిద్దరమూ దొంగచూపులు చూసుగున్నాం. రాజీ పడబోతున్నామని గ్రహించినట్లు న్నాడు మా బావమరిది—లేచి పిల్లల్ను తీసుగుని దూర దూరంగా తప్పించుగుని వాళ్ళకేవో ప్రశ్నలకు జవాబులు చెబ్తూ అవీ యివీ చూపిస్తున్నాడు. రీగాలు థియేటరు దాటి పార్లమెంటు వీధిలో కొచ్చాం, మా ఆవిడ జనాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తో నడుస్తోంది.

"దిక్కులుచూడకు దేనిక్రిందన్నా పడ్తావు."

"అదేవిటండీ పల్లెటూరి దానికి చెప్పినట్టు చెబ్తారు?" రయ్

మంటూ వో స్కూటరు చక్కరకొట్టి మీదనుంచి దూసుకుపోయింది. చప్పున రెక్కపుచ్చుగు దగ్గరసాలాగాను.

"బావుండండీ! రోడ్డుమీద అల్లా జబ్బపట్టుగు లాగులా రెందుకూ?" కోపంగా చూసింది.

"ఈపాటికి ఆసుపత్రిలో వుండేదానివి. అటుచూడు—" ఎవరో ఒక అమ్మాయి లాంబరెట్టా వెనుకసీటుమీద కూర్చుని ముగుడ్ని గట్టిగా నడుంచుట్టూ చేతులేసి పట్టుకుంటోంది. ఆ స్కూటరు వేగానికి పవిట నిలవటంలేదు. ఎర్రటి పెదవులు—రోజారంగు బుగ్గలు—క్షణంలో రివ్వుమంటూ దూసుకుపోయారు.

'ఎల్లావుంది ?'

'తగులడ్డట్టేవుంది. వీళ్ళకిదేం పొయ్యేకాలం—'ఒకావిడ వెనుక సీటుమీద ఆరు నెల్ల పసిగ్రుడ్డు నెత్తుకొని కూర్చుంది. ముగుడుగారు సైకిలు రొప్పుకుంటూ త్రొక్కుతున్నారు.

'అయ్యో! పడిపోతారేమోనండి!—వీళ్ళ అఘాయిత్యంమండా—'

'నీయిష్టం వచ్చినట్లు అనుకో—నీమాట లెవళ్ళకీ బోధపడవుగా!'

'ఐనా యిదేవిటండీయిక్కడ ఆడవాళ్ళింత బరితెగించి పోయారు? ఒంటిమీద గుడ్డెందుకూ సిగ్గన్నది లేకపోయాక—రామ! రామ! అల్లా వీధిని తిరగటానికి పదిమంది కళ్ళా బడ్డానికి ప్రాణం పోదుటండీ?'

అంతాపోయి 'జంతర్ మంతర్'లో కూర్చున్నాం, చెరకుముక్కలు కొని తెచ్చాను, పిల్లలు బఠాణీలు వేచిన శనగలూ తెచ్చుకుంటున్నారు. మా బావ మరిది యింకా బిడియంగా దూరం దూరంగా తిరుగుతున్నాడు.

'ఏరోయ్ బావా—యిటురా ?'

నాకు దగ్గరసావచ్చి కూర్చున్నాడు.

'మీ అక్క అంటుందీ యిక్కడ ఆడవాళ్లు బావులేరని—నువ్వే మంటావ్ కుర్రాడా ?'

'బలే బావుంటారు....పక్కా జంటలు జంటలుగా సైకిళ్ళమీద చల్లగాలిలో—'

'పాడుబుద్ధులూ— ఇహ : వీడేంబాగుపడ్తాడూ ?' చీకట్లో చేతులు త్రిప్పుతూ పెద్ద ఆరిందాలా చెబ్తోంది. రోడ్లమీద యీడువచ్చిన అమ్మాయిలు ఐసుక్రీములుతింటూ ఖులాసాగా సైకిలు త్రొక్కుకుంటూ పోతున్నారు. పంజాబీ డ్రెస్సుల్లో శరీర ముఖ్యభాగాలన్నీ ఆ సిల్కు తళత్తళల్లో మెర్క్యురీ దీపకాంతిలో అందులో సైకిలు త్రొక్కటంలో యిమిడివున్న శ్రమలో చెమర్చిన ముఖాల్తో నవ్వుకుంటూ మైమరచిన వుల్లాసంతో ఎంతో సహజంగా అందంగా కదలాడే దృశ్యాల్నీ—కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని అర్థంగాక చీదరించుకుంటూ లేచి నిలబడి—'ఇక పదండి పోదాం, నాకు వెలపరంకూడా వస్తోంది' అని లేచింది యింటావిడ. 'కవులూ రచయితలూ నానా యమయాతనాపడి వర్ణించే అందాలన్నీ చూసి సంతోషించలేక ముఖం ముడుచుకుంటా వెందుకూ ? చూడు మగవాళ్లతో సరిసమానంగా నిర్భయంగా స్వేచ్ఛగా ఎట్లా వుండ గలుగుతున్నారో స్త్రీలు. ఆడవాళ్ళకీ మగవాళ్ళకీ తేడాలు ఎక్కువ తక్కువలు యేమీలేవు.'

'చాలించండి ! ఆడా మగా తేడాలేదని వాదిస్తా రెందుకూ ? వంట చెయ్యటం, యిల్లు కనిపెట్టుకోవడం, పిల్లల్ని కనడం, బట్టలుతికడం, కాపురాలు చెయ్యటం మానేస్తారా ? పెళ్లిళ్లు చేసుకోవటంలేదా —ఈ యేడుపంతా వీధుల్లో యెందుకంటాను నేను. ఆ యేడ్చే శృంగారమంతా నాలుగ్గోడల్లోముగుడన్నవాడికి—'పుస్తెకట్టినందుకు—అఘోరిస్తే చాలదా ?'

'కాస్త అందంవుంటే అది నలుగురూ చూడకుండా దాచుకోమంటావ్. పోపుల పెట్టెలోనూ, పొయ్యి వూదేటప్పుడూ, పిల్లలికి నీళ్ళు బోసేటప్పుడూ, నోములూ పూజలు పునస్కారాలు చేసుకునేటప్పుడు ఆడవాళ్లు చిన్నబట్టలు కట్టుకుని యింట్లో తిరగడం మానేస్తున్నారా ? మనవాళ్లో యింటిప్రక్కావిడ యెన్నిమాట్లు గజంనర తువ్వాలు పీకకు

చుట్టుకుని వుదయమస్తమానూ యింట్లో దొడ్లో నూతి దగ్గర తులసికోట దగ్గర మడివెలగబెట్టేస్తూంటే - నేనెందుకైనా కాస్సేపు అటువెళ్తే నీ వెంత కొరకొరా చూసేదానివి? ఎవరి అలవాట్లు వాళ్ళకు నచ్చుతాయి. మనకు సరిపడని క్రొత్త సంగతులనేకం వుంటాయి. వాటి నస్తమానూ అసహ్యించుకుంటూ కూర్చుంటామా?'

పవిటచెంగు నోటికడ్డంగా లాక్కుంటూ —

'అయ్యో మీ కింకా జ్ఞాపకముందిటండీ అవిడ —'

'పాపం ఆయన పోయాడు తెలుసా?'

'అంత హఠాత్తుగా — పోకేం చేస్తాడు? ఆ యిల్లాలు ముప్పొద్దులా హింసించుకు తినేది. ఇప్పుడావిడ కింకేం కావలసినంత స్వేచ్ఛ-'

'అయ్యోపాపం — ఎంత చాకిరీచేసింది? అంతయిదిగా, చూస్తుం దనుకోలేదు సుమండీ! గోలు గోలున యేడ్చేసింది. ఇప్పుడా మనిషే కాదు.'

'పోయేవాడు యెల్లాగూ పోతుస్నాడు గనుక ప్రేమంతా వొక్కమాటు చూపించేసిందన్దూ?'

నడుస్తున్నదల్లా చట్టున ఆగిపోయి సీరియస్‌గా —

'అల్లా మాట్లాడ్తారెందుకూ? మనుష్యుల కష్టాన్నిగూర్చి చెబ్తూన్నపుడు అంతహేళన పనికిరాదంటాను. నిర్దయగా సానుభూతిలేకుండా వుండటం గొప్పను కుంటున్నారు.'

'అవును. గొప్పనుకుంటున్నాను.'

'పోదురూ — బడాయిలు!'

'బడాయి కాదు.... నీకు మటుకు నీకు తెలుసుగదా ఆవిడ యెంత పేరు గడించుకుందో, ఎల్లాటి పతివ్రతో — మళ్లీ తగుదునమ్మా అని వెనకేసుకెందుకొస్తావు? ఇప్పుడు నీకావిడమీద జాలి కలిగిందికాబట్టి

నన్నుకూడా నీ వెనకాల తందానతాన పాడమంటున్నావు. అదే కుదర దోయ్—'

'మనుష్యులు ఎల్లాటివారైనా అకస్మాత్తుగామార్పు వచ్చేస్తుంది. మునుపావిడ ఎల్లావుండేనేం—'

'—ఇప్పుడు భర్తరాలైందందూ —ఆస్తి ఇల్లూ వగైరాఅంతా వచ్చాక'

'అదేంకాదు —ఆ మొగుడు చాలా అన్యాయంచేశాడు. విల్లురాయకుండా పోయాడు. అన్నదమ్ముల బిడ్డలొచ్చి ఆస్తి ఆక్రమించుకు కూర్చున్నారు, ఈవిడకి మనోవర్తి అన్నా దక్కకుండా చేద్దామని చూస్తున్నారు, పాపం అడది. వ్యవహారాలేం యెరుగెదు. ఘరో దిక్కు లేదు.-—'

'మనిద్దర్నీ పెంచుకోమనలేకపోయావా?'

'అవునండీ-ఆవిడ ఎవర్నన్నాదగ్గర తీసుకుని ఎందుకు పెంచుకో లేదు? యిప్పుడు చెల్లదేవిటండీ? రూపాయికి బిందె చొప్పున నీళ్లు మోస్తూ వంటలుచేసి వూరగాయలుపెట్టి కాలక్షేపం చేస్తూందండీ! నాకు చూసినప్పుడల్లా కడుపు తరుక్కుపోయేది. నేనో రూపాయి పిలిచి యిచ్చేదాన్ని నెల నెలా—' ఆవిడ దారుణమైన నేస్తురాలి జీవితాన్ని తలుచుకుని కృంగిపోయింది. నిజమే ప్రపంచంలో దీనుల దుఃఖితుల గాథ లెన్నో వుంటాయి. అన్నిటికీ చలించిపోయి బెంబేలు పడిపోతే మనం ఎట్లా జీవిస్తాం? ఆవిడ స్వభావం కొద్దీ భర్తను హింసించేది-బాధలు పెట్టేది. తన యిష్టం వచ్చినట్లు వుండేది. కాని ఆవిడ యెన్నడూ అతగాడ్ని వదలించుకుందామనిగాని అతడు లేకుండావుండాలనికాని కోరుకొని వుండదు. అవసరాలు తీరకపోయినా, ప్రేమలేకపోయినా, మనుష్యులు నిరంతరం యేళ్ళతరబడి ఒకే బోనులో నివసించడంవల్ల ఒకరు హఠాత్తుగా అదృశ్యమైతే ఆ లోటును భరించలేరు. ఇది చాలా సహజమని నమ్మే అనుభవంలేని మా ఆవిడ నాకు సానుభూతి సంస్కారం లేదని విసుక్కుంటోంది.

మళ్లీ మద్రాసు హోటలుకొచ్చి భోంచేశాం. అంతాపోయి సత్రవులో పడుకున్నాం. గుఱ్ఱాలుణాదా నెమరేస్తూ వుండి వుండి సకిలిస్తున్నాయి. న్యూఢిల్లీ స్టేషనులో డీసెలు యింజన్లు మొరపెడ్తున్నాయి. ఊరు నిద్రపోయింది బస్సులు అక్కడా అక్కడా తిరుగాడ్తూనే వున్నాయి. దీపాలన్నీ పదిగంటలకే సత్రవులో ఆర్పేస్తారు. మంచాలు లేవు—వరండాల్లో చాపలమీద దొర్లుతున్నాం. చెమట వోరాత్రివేళ 'ఆంధీ' వచ్చింది. దుమ్ము దుమ్ము - ఇసుక తుపాను. కిటికీలతలుపులు బడబడా కొట్టుకొంటున్నాయి. ప్రక్కదుప్పటి యెగిరిపోయింది. పట్టుకుందుకు పరిగెత్తి పిల్లలమీద పడ్డాను. మొయ్యోమంటూ పిల్లలులేచి యేడుస్తున్నారు. దుమ్ము వాళ్ల ముక్కుల్లోనూ కళ్లల్లోనూ కొడ్తోంది. మా బావమరిది 'బావా నా లుంగీ యెగిరిపోయింది. ఎటో-' అని గోలపెట్టాడు.

గొంతుక కూర్చోమన్నాను. మా ఆవిడ పిల్లల్ని లెక్క పెట్టుగుని దగ్గరసా లాక్కుని కూర్చుంది చీకటిని తిట్టుకుంటూ. దుప్పటి పట్టుగుని మా బావమరిది కిచ్చాను చుట్టుకోరా అని. గాలి వుధృతంగా వీస్తోంది. కొంత సేపటికి టపటపామని పెద్ద పెద్ద చినుకులుపడ్డం ఆరంభించాయి. ఈ దుమ్ము వచ్చాక ఆ పెద్ద చినుకులు వరండాలోకి కొడ్తూంటే అంతా లోపలికి గదిలో కొచ్చేశాం. పిల్లలు బిగ్గరగా బాకా పట్తున్నారు మంచి నీళ్లు కావాలని. మా బావమరిది ఎట్లాగో టార్చిలైటు వెదికి తీసి పట్టుగొచ్చాడు. మరచెంబు తీసుకుని స్నానాలగదివైపు జాగ్రత్తగా నడిచాను. అస్తవ్యస్తంగా వాళ్లు తెలీకుండా ఎంతమందో నిద్రపోతున్న మనుష్యుల్ని దాటి పంపు పట్టుకున్నాను. కాని లాభంలేదు. నీళ్లన్నీ ఎప్పుడో బందయాయి. తిట్టుకుంటూ టార్చిలైటు ఆర్పుతూ వేస్తూ వరండాలో కొచ్చాను. ఎవరో తలదగ్గర కూజా పెట్టుకుని నిద్రపోతున్నారు. ముట్టుకున్నాను. చల్లగావుంది. గ్లాసుతీసేసి ప్రక్కనుంచి లైటార్చి కూజా యెత్తుకుని వేగంగా నడిచాను. పిల్లలు యింటావిడ అంతా దాహం తీర్చుకున్నారు. మళ్ళీ కూజా యెత్తుకుని వెనక్కువచ్చాను. కాని ఆ చీకట్లో యెవరి తలదగ్గర్నుంచి యెత్తుకొచ్చానో గుర్తులేదు. ఇంకా

ఎక్కువసేపు ఆ వస్తువును చేతులో వుంచుగోవటం అట్టే మంచిదికూడా కాదు. అక్కడే యేదోకిటికీలో వుంచేసి గబగబా దొంగలా మళ్ళీ మా గదికొచ్చి పడ్డాను. తెల్లారాక చెబితే మా ఆవిడ అంటుందిగదా పగలబడి నవ్వుతూ 'అవేంపనులండీ పాడుపనులూ-' అని. మా బావమరిది లుంగీ కూడా దొరికింది—అక్కడే మొక్కలకు చుట్టేసుగుంది.

3

ఉండవిచ్చిపోయిన దారపుబండిలా లుంగలు చుట్టుకుపోతోంది జీవితం. ఎవడో సగం చావమోది సైడుకాలవలోనికి గిరాటు పెట్టిన బురదపాములా గిలగిలా కొట్టుకొంటున్నాను. ఇంత చిన్నవుద్యోగం చెయ్యటానికి యిన్నివందలమైళ్లు రావలసివచ్చిన నా దౌర్భాగ్యం యేమని చెప్పుకోను? కూటికి గుడ్డకు పనికిరాని నా చదువు, నలుగుర్లో మెప్పుకు అందుకోలేని నా పవకరకపు బాహ్యవేషపు రీతులు- యిది నిరాడంబరతని నేను మురిసిపోదా మనుకుంటే వీల్లేకుండా, నలుగురూచూపే నిరాదరణ-దక్షిణాత్యుల మని ఆడే సూటిపోటిమాటలు అవహేళనలు....ఎన్నిటికని తట్టుకునేది? మంత్రాలయపు అన్ని కార్యాలయాల్లోనూ తమిళకూటాలున్నాయి. ముఖ్యంగా పంజాబీలకి తమిళులకూ పొసగదు. హిందుస్థానీలు, యూపీలు, వీరికి పంజాబీలకు స్పర్థలు-తెలుగువాళ్ళు బహు క్లుప్తంగా ఆదరణా గౌరవమూ లేకుండా 'మద్రాసీ' అని పిలవబడుతూ యీ పెద్ద పెద్ద కూటాల మధ్యనలిగి, ఆత్మగౌరవమూ తెలుగుతనానికి తిలోదకాలిచ్చి యిటు తమిళులకు జోహారులంటూనో అటు ఔత్తరాహులకు 'జీ' హుజూరంటూనో బ్రతకాలిసిందే! ఒక జాతికి సరియైన ప్రాతినిధ్యం బలం గౌరవం స్థానం కేంద్రంలో లేకపోవటంవలన నాబోటి సామాన్యుడు కాస్త అభిమానం వున్నవాడు మానసికంగా న్యూనత పాలవుతున్నాడు. ఇవన్నీ ఎందుకు చెప్పాలి సొచ్చిందంటే- యీ కొంప కోసం తిరిగే చాంద్రాయణంలో కొందరు నన్నడిగిన అతి సామాన్య ప్రశ్నలు - తెలుగుప్రజలు వింటే, 'పౌరుషగానాలు - పూర్వప్రశంసలు' కట్టిపెట్టి నిజంగా మనకున్న గౌరవం ఎంతోమనం తెలుసుకున్నప్పుడు

- కాస్త తలవంచుకుని ఛాతీ విరుచుకోకుండా నడవటమే మంచిదనిపించు కుంటుంది.

నేను సబ్బుబిళ్ళ పెట్టి వాడటం చూసిననా యూపీ స్నేహితుడు - 'ఓహ్హో! మీ దేశస్థులు కూడా సబ్బు వాడ్డం నేర్చుకుంటున్నారన్నమాట! ఐతే రెండు పూటలా స్నానంచేస్తారా!' ఒకరోజున మిఠాయికి రమ్మని ఎవరో పిలిచారు. 'తొక్కుడులడ్డూ, బరఫీ, జిలేబీలు' యిచ్చారు. 'కచోడీ-సమూసా' ఖారం వేశారు. నేను తింటున్నంతసేపూ అతను నాజన్మలో అదే మొదటిసారిగా మిఠాయితింటున్నట్లు వూహించుకుని మాట్లాడ్డం మొదలెట్టాడు. తాము నెయ్యి విరివిగా వాడ్తామని - నాకు నాజాతికి నేయి, వెన్నలాటి వస్తువులు తెలీవన్నట్లు ప్రసంగించాడు. 'మీరు తమలపాకులు వేసుకుంటారా-' అనకుండా 'తమలపాకులు తెలుసా' అని అడిగాడు. 'పైజామా కళ్ళీ లాల్చీ' నేను కుట్టించుకోవడం చూసి—'మీరూ యీలాటి బట్టలు తొడుగుతారా?' నాకు వళ్ళు మండుకుపోయింది. తాము బహు నాగరికులుగా విద్యావంతులుగా పరిగణించుకుని ఔత్తరాహులు వేసే ప్రశ్నలువిన్నాక-నాకు మన ఘనత రాజకీయ పరిజ్ఞానం, సారస్వతం, యిత్యాది విషయాలపట్ల యేర్పడ్డ మమకారం దెబ్బతినడమే గాకుండా, మన లోపాలు కష్టాలు కారణాలు ప్రస్ఫుటంగా గోచరించసాగాయి. మరొకరు మీ దేశంనిండా ముష్టివాళ్లు —అడుక్కోడానికికూడా యింత దూరం వస్తారు అని నేను యథాలాపంగా దారిలో ఎవరికో కాణీ ధర్మం చేస్తుంటే మనస్సు కలుక్కుమనేలా అనేశాడు. నిజమేమరి—బెజవాడలో, విశాఖపట్నంలో ఒక చోటేమిటి రైళ్ళలో ఎక్కడపడితే అక్కడ, ముఖ్యంగా హోటళ్లయెదుట ఎంతమంది ముష్టివాళ్ళు? ఎల్లాకాదనగల్ను?

నా జీవితం నడివీధిలోకొస్తే, నేను బ్రచించుకుంటూ 'కన్నాట్‌ప్లేసు' లోపలి సున్నాలో చక్కర్లుకొడ్తుంటే 'కేశవరావు' కలిశాడు. అతను నన్నుచూడగానే బస్సుకోసం నిలబడ్డ క్యూలోనుంచి యీవలకు వచ్చేసి నా రెండు చేతులూ పుచ్చుకుని ముఖంకాస్త ముందు కువంచి 'ఎన్నాళ్ళ కెన్నాళ్ళకి?' అంటూ పేవుమెంటు షాపుల్లోకి లాక్కె-

శ్నాడు. ఇద్దరం కోకాకోలాలు పుచ్చుకున్నాం. పనామా సిగరెట్టు ముట్టించాం.

'ఇప్పు డెక్కడా యేమీ రాయటం లేదే—' ఒకప్పుడితను నాకు ఫాను. ఉత్తరాలు తెగరాసేవాడు. మూడోవాడి రచనల్ని యెప్పుడూ చీల్చి చెండాడ్డం అప్పట్లో హాబీ మాకు. అప్పటికే తెలుగుపాఠకుల్లో వంటింటి కథలూ, అబ్బాయి అమ్మాయిల బాధలూ. విడోమారేజి, కులతత్వాలమీద రచనలూ, గుమాస్తా గాథలూ చదివి చదివి విసుగెత్తి పోయి వున్నారేమో ఏదన్నా 'క్రొత్త' కోసం తహః తహః లాడిపోయే వాళ్ళలో కేశవరావు వొకడు.

'అప్పుడు మీరు చక్కగా 'హాస్యం' రాసేవారు?'

'ఇప్పుడు యేడుపులోపడి కొట్టుకుంటున్నాను, తప్పితేఖీభత్సం-'

'అల్లాఅంటారేమండీ?—'

'ఇదుగో అబ్బాయి—యిదివరకు ఏదో బరికేసి ఆ వెనక సంపాయించుకున్న పేరునే పొదుపుగావాడుకునే వాళ్ళలో నేనొకణ్ణి. సరేనా—'

కేశవరావు పగలబడి నవ్వాడు.

'మాస్టారూ—యిక వ్రాయండి, ఇక్కడి కొచ్చేసారుగా—'.

కేశవరావు 'మాష్టారూ' అనగానే అతడి ముఖంలోకి చూశాను. ఒకప్పుడితను నా దగ్గర చదువుకున్నాడు.

'పెళ్లాడావా?'

'అబ్బే—నా కెవరిస్తారండీ?'

'ఉద్యోగం?'

చెప్పాడు. ఎయిర్‌లైన్లో ఏదో విదేశీకంపెనీ మానేజరుకి పి.యే. గా వుంటున్నాడుట—ఏడు వందలు. మొదట్లో స్టెనోగా చేరాడు. ఇంటరు పూర్తి చెయ్యలేదు. చదువుతూంటే తండ్రిపోయాడు. అన్నగారితో

వదినతో తగూలాడి బెజవాడనుంచి పారిపోయాడు అప్పట్లో. ఇతన స్తమానూ మా యింట్లోనే వుంటూ యిక్కణ్ణే భోం చేస్తూండేవాడు యింట్లో పోట్లాడేసొచ్చి, నాసైకిలు అస్తమానూ పట్టుకుపోయేవాడు. నాకు సిగరెట్లు పోస్టుబిళ్ళలు కాగితాలు తెచ్చిపెట్టేవాడు. ఎప్పుడన్నా చిత్తు సాపు రాసేవాడు, కథలు పోస్టుచేసిపెట్టేవాడు. ఇతరులతో నా వ్రాతలగురించి పోట్లాడేసొచ్చేవాడు. నేను కూడా సినీమాలకు తీసు కెళ్లేవాడిని.

క్లుప్తంగా కేశవరావుతో నా సంగతి మా ఆవిడ బావమరిది పిల్లలు వచ్చిన సంగతి అంతా సూక్ష్మంలో బోధపర్చి చెప్పాను.

'ఐతే—నా గది యిచ్చేస్తాను. మా రూము కొచ్చేసెయ్యండి. తర్వాత యెక్కడన్నా చూద్దాము.'

నేనూ కేశవరావూ సత్రవులోకొచ్చిపడ్డాము, మా యింట్లో యావన్మందికీ కేశవరావు తెలుసును. నా భార్య 'ఏమోయ్-తప్పుకదూ- అల్లా పారిపోవచ్చా యెవరికీ చెప్పకుండా....మళ్ళీ బెజవాడ వెళ్లావా మీ అన్ననూ వదిననూ చూసేందుకు?'

అతను ముసిముసిగా నవ్వుతూ నిలబడిపోయాడు. 'ఈ వేషం సూటు బూటులో పోల్చుకోలేకపోయాను' అంటూంటే వారించి చెప్పాను- 'మునుపటి కేశవరావు అనుకునే మాట్లాడేస్తున్నావు నోటికొచ్చినట్లు, అతను యేడువందలు సంపాయిస్తున్నాడు. ప్రయోజకుడయ్యాడు. సంతోషించు.'

'నిజంగా!' ఆశ్చర్యపోయింది. కేశవరావు అంత ప్రయోజకు డవుతాడని యెవరూ నమ్మలేని విషయం. 'ఎందుకండీ మస్టారూ — అవన్నీ చెప్పేసారు. నన్నిక్కడయెవరు చనువుగా కేకలేస్తారు చెప్పండి. నేను సరదాగా వింటూంటే —'

అంతా కేశవరావు గదిలో కొచ్చిపడ్డాం. ఆ గది కరూల్‌బాగ్‌లో మూడో అంతస్తులో ఒక మేడలోవుంది. అక్కడ మీదనే అన్ని సౌక ర్యాలూవున్నాయి. మా ఆవిడ తన అమాయకత్వంలోనే తమ్ముడికికూడా

కేశవరావులా ప్రయోజకుడు కావటానికి యేదన్నా చూసిపెట్టమని రోజూ అతడితో చెప్పిపెట్టేది. అతనువున్న ఒక్క గది చిన్న వరండా అంతా మాకోసం వదిలేశాడు. పిల్లలు పంపు త్రిప్పి అస్తమానూ క్రిందకూర్చునేవారు. అతడూ మాతోనే భోజనాదికాలు చేయటానికి వప్పించేసరికి చాలాకష్టమయింది. పెసరట్లు వడలు బజ్జీలు యిడ్లీలు ఒకటేవిటి తిండిలో రోజూ ఆంధ్రత్వం మళ్ళీ విజృంభించసాగింది.

ఒక రోజు కంపెనీకారు తీసుగొచ్చాడు. మా బావమరిది, పిల్లలూ మా విడ బిలాబిలా అంతా అందులో కెక్కారు. నే నేమో యిల్లు చూస్తానని వుండిపోయాను. కేశవరావు అందర్నీ తిరగడానికి తీసుకుపోయాడు. జీవితం కాస్త రాస్తాలో పడ్డట్లేవుంది. వరండాలో వాలుకుర్చీ లాక్కుని సిగరెట్టు కాలుస్తూ పేపరుచూస్తున్నాను. స్టూలుమీది చేపలు ఫానుకు వుండి వుండి తడితువ్వాలు చుట్టున్నాను. గాలి వెచ్చగా వస్తోంది. శరీరం బట్టనుకూడా వోర్చలేని కాలం ఇది. ఈగది మీద నుండేమో - చుట్టూతా రకరకాల మేడలు కిటికీలు ద్వారాలు చిన్నచిన్న బొమ్మల్లా కనుపించే మనుష్యులూ - తోటలు దొడ్లూ మొక్కలూ బాగా దిగువను చీమల్లా పరుగెట్టే బళ్ళూ కారులూ అన్నీ మధ్యమధ్యన అవలోకిస్తున్నాను.

ఈ గొడ్డెకు బెత్తడు జీతంతో ఈ పిల్లల్ని ఎట్లా పెద్దవాళ్ళను చేస్తాను? వీళ్ళకి చదువులు బట్టలు రోగాలు రొచ్చులు ఇవన్నీ నేను ఎట్లా భరిస్తాను? ఇంత చిన్నవయస్సులో నాలుగూ చూడాలనీ అదీఇదీ కావాలనీ తెలిసీ తెలియకుండా అడిగే ఆడదాని మనస్సు నొప్పించకుండా వుండగలనా? కేశవరావు మంచివాడే. ఇట్లా అతని పీకలమీద ఎన్నాళ్లు కూర్చోవటం? అ మేడమీది అంతరిక్షంలోని గదికి అతను యాభై రూపాయ లిస్తున్నాడు. నాకు తెలీకుండానే నేను నా జీవితంతో అతడి జీవితాన్ని పోల్చుగుందు కుపక్రమించాను. నాకు జీవితంలో సంతోషంగా ఆనందంగా గడచిపోవలసిన కాలంలో సంసారం పెద్దదయి వుద్యోగం చిన్నదయి అంతా తిరగబడిపోయింది. కేశవరావు చిన్న

తనంలో కష్టపడ్డాడు నాకు తెలుసు. కాని ఇప్పుడు మంచి పదవిలో వున్నాడు, ఒక్కడు ! కావలసినంత డబ్బు—మరో యేడాదిలో పెళ్ళాడినా సమస్యలేం లేవు. హాయిగా సుఖంగా జీవించటానికి ప్రాతిపదిక అప్పుడే యేర్పడివుంది. కోరికల్ని చంపుకోనక్కర్లేదు. నాకు—అట్లాంటిదేంలేదు, చిన్నప్పుడే పెద్దవారిముచ్చటకోసం పెళ్లాడేశాను. చదువు పూర్తి గాకుండా వంశోద్ధారణకు కొడుకు—కంగారుపడి ఏదో వుద్యోగమని ప్రవేశించాక, ఆశయాలు అభిరుచులు కోరికలు అన్నీ మెల్లగా వొక్కటొక్కటీ తిరుగుముఖంపట్టాయి. ఇంట్లో పాలపీకలూ, యే మూల చూసినా పాతగుడ్డలూ, అటకమీద బస్తాలతో గొల్లభామ మార్కు పాల డబ్బాలు, ఒక ప్రేమడైలాగన్నా చెప్పకుండా ఒక యుగళగీతమన్నా పాడకుండా ఇంత ముంచుకుపోతుందని యెవరనుకున్నారు? ఒంటరిగా కూర్చుంటే ఇలానే దిగులుగా వుంటుందని వరండాలో కుర్చీలోనుంచి లేచి లోపలకువెళ్లి స్టవ్ ముట్టించాను—ఒక చుక్క కాఫీ గొంతుకలో పోసుగుంటే యేమన్నా మనస్థిమితంగా వుంటుందేమోనని. నే నింకా కాఫీగొడవలో వుంటూండగానే వరండాలోనుంచి కోమలకంఠం 'నాకు కూడా మరోకప్పుకాఫీ పొయ్యి డార్లింగ్' అని వినిపించింది. బైటకు వచ్చి చూద్దునుగదా బంగారు మొలకల్లే ఒక పంజాబీ అమ్మాయి నా కుర్చీలో కూర్చొని జోడు విప్పుతూన్నదల్లా నా క్రొత్తమొహం చూసి—తెల్లతెలబోతూ 'కేశీ—యిప్పుడీయింట్లో లేరా?' అనిలేవబోతూ అడిగింది. 'కూర్చో అంతాచెబుతా—' అన్నాను. నిల్చొనేవుంది. నీకోసం కూడా మరోకప్పు కాస్తాను, కేశీ వస్తాడు. వచ్చేదాకా వుంటావా?'ఎవరో వస్తారని చెప్పాడు. కాని ఆడా మగా చెప్పలేదు' అని లోపలికెళ్ళాను, ఈ అమ్మాయిఎవరో ఏవిటో తెలుసు కోవాలని చెడ్డకుతూహలంగా వుంది. నీళ్లు ఎక్కించి మళ్ళీవచ్చి—'కూర్చో అమ్మాయి. పరవాలేదు. మావాడు నాకంతా చెప్పాడు. నే నెవరనుకుంటున్నావో—ఈ చేత్తో అరవై డెబ్భై ప్రేమ కథలు రాశాను. మనకి అన్ని కథలూ సుఖాంతంచేయటం ఎట్లాగో తెలుసు?'

ఆ అమ్మాయి కొంచెం నవ్వి 'కేశీ—యెక్కడికెళ్ళారు?' అంది. 'నేనే పంపించాను—అస్తమానూ ఇంట్లో కూర్చుని నువ్వు రాలేదని తెగ యిదవుతూంటే, అల్లా తిరిగివస్తే కాస్త మనస్సు కోలుకుంటుందని.'

'హాఁ! సారీ—' అని మూతికాస్త చిన్నదిచేసి పెదవుల్ని వంకరగా త్రిప్పి—మెడ కొంచెం అటూ యిటూ వూచింది.

'బావుంది అమ్మాయ్—నువ్విట్లా మావాడికి బొత్తుగా కనిపించటమే మానేస్తే యేమన్నా బాగుంటుందీ! అస్తమానూ యిప్పుడు నువ్వు 'కేశీ—కేశీ' అంటున్నావా, అటాగే వాడూ ఏదో గొణుగుతాడూ ఫోటో దగ్గర పెట్టుకుని' కాఫీ కప్పు బల్లమీద వుంచుతూ 'ఫోటో'—అది మీకెట్లా తెలుసు?' కాస్త సీరియస్‌గా అడిగింది, అల్లా బైటపడూ పిల్లా అని మనస్సులో అనుకున్నాను. వాలకమే చెబ్తోంది వర్కింగ్ గర్ల్ అని—కుర్రవాడు నాలుగు రాళ్ళు సంపాదిస్తున్నాడు గదా అని యిట్టే బుట్టలో పెట్టేసుంటుంది. ఐనా శుభ్రమైన 'కో' అంటే కోటిమంది తెలుగుకన్య లుండగా మావాడి కిదేందుర్బుద్ధి? పెళ్లాడ తానంటే—అప్సరసల్ని తలదన్నే జాతి కన్యల్ని తెచ్చి అంట కడుదుమేం. నా కెందు కీవిధంగా కేశవరావు తరఫున పెద్దరికం నిర్వహించాలనీ, అతడి వాగోగులు వ్యవహారాల్లో ప్రమేయం పెట్టుగోవాలని గలిగిందో చెప్పటం సులభం. ఆ అమ్మాయి మళ్లీ అడిగింది—'ఫోటో మీకు తెచ్చిచూపాడా?' అని.

'అరె—నువ్వెంత అమాయకురాలివి? మేమిద్దరం భౌతికంగా వేరుగాని మా ప్రాణాలుఆత్మలు సర్వం వొకటే—నేను చూసి అన్నాను గదా యీ అమ్మాయిని మాపిక్చర్లో బుక్‌చేస్తే హీరోయిన్‌గా చాలా బాగుంటుంది—హిందీలో డబ్ చేసేటప్పుడు' అన్నా, సినీమాలంటే అమ్మాయిలు చెవిగోసుకుంటారని నాకు తెలుసు. 'మీరు సినీమాలు తీస్తారా?' అంది కళ్ళువీలయినంతగా పెద్దవిచేసి. నేను 'పిల్లా—సినిమాలు తీసే మనుష్యులు యిల్లా ఎందుకుంటారు? ఇల్లాటి చిన్న ఆరేడు వందలు సంపాయించే 'కేశీ' లాటి వాళ్లతో ఎందుకువుంటారు? నేను నీకు ముందే చెప్పానే సినీమాలకు కథలు వ్రాస్తానని. ఇప్పుడు 'వర్కింగ్ గర్ల్'

చిత్రానికి కథకూరుస్తున్నాను. ఆలోచిస్తూ యిల్లా కూర్చున్నానో లేదో నువ్వొచ్చావు?'

ఆపిల్ల కొంత నిందాగర్భితంగా చేతుల్ని త్రిప్పుతూ—'చూశారా అందుకే మీరు వచ్చాక నాకు రావద్దనికూడా కబురుచేశాడు. ఐనా చూద్దామని యిటొచ్చాను. నేను సినీమాలోకి బావుంటానా?'

'నాకు నచ్చబట్టే ఫోటోలో అమ్మాయిని గురించి మావాడి నడిగి తెలుసుకుంది. సినీమా పేరు మా కంపెనీవారు 'టైపిస్టు గర్ల్' అని పెడ్తామనుకుంటున్నారు? నాకేమో ముందుపేరే నచ్చింది'.

'మీకు నాఫోటోలు కొన్ని పట్టుగొచ్చి యిస్తాను. మీకంపెనీకి రాయండి నచ్చుతానేమో. ఈటైపు కొట్టలేక ప్రాణం విగిసిపోతోంది.'

'అమ్మ బాబో—యింకేమన్నా వుందా! మా కేశవరావుకు తెలిసిందంటే, నాప్రియురాల్ని సినీమాల్లో ప్రవేశపెడ్తావా అని నా పీకుచ్చుగుంటాడు. ఐనా మీరిద్దరూ ప్రేమించుగున్నారేమో, అతడ్ని కూడా అడిగి చూస్తేనే బావుంటుంది.'

'కేశికి మీరేమీ చెప్పొద్దు. ఆయనకు నే నే సావకాశంగా అంతా చెబ్తాను. నేను యిక్కడకు వచ్చానని చెప్పకండి, నేనూ చెప్పను. ధన్యవాదాలు—మీలాటి గొప్పవార్ని కలిసే అదృష్టం కలిగినందుకు నిజంగా నేను గర్వపడుతున్నాను. సెలవు.'

ఆ అమ్మాయి నాజూకుగా వచ్చినట్లే నిష్క్రమించింది. అంత సేపూ మేమిద్దరమూ హిందీలోనే మాట్లాడాము. నేను కుర్చీలో జార్లబడి పగలబడి నవ్వుకున్నాను. ఎన్నాళ్ళ తర్వాతో నాకు జీవితంలో నిజమైన హాస్యం కళ్ళకు గట్టినట్లు కనిపించింది.

ఇక్కడ మీకు అనేక సందేహాలు కలుగుతాయి. నిజంగా నేను యింత చాకచక్యంగా హాస్యం మాట్లాడ గల్గివుంటానా, తర్వాత ఆ అమ్మాయి ఫొటోలు తెచ్చిందా? మళ్లా ఆ పిల్లను కలుసుకునే ధైర్యం

నాకుందా? నా కొంపవిషయం యేమైంది? మా బావమరిదికి వుద్యోగ మైందా? ఈసోది ఎప్పటికన్నా ముగుస్తుందా అని.

బాబూ నన్ను కాస్త చెప్పనియ్యండి!

ఇప్పుడు వచ్చి 'ఫ్లా' అధ్యాయంలో పడ్డాం. ఈ 'ఫ్లా' కథలోకి రాకముందు ఆ అమ్మాయి ఒక రోజున ఫొటోలు పుచ్చుకుని నాకోసం వచ్చిందట, అప్పుడు నేనూ—కేశవా యిద్దలమూ యింటిదగ్గర లేము, మా శ్రీమతి పిండి రుబ్బుతున్నది కాబోలు, దానికి హిందీ బొత్తిగా రాదు. ఆ అమ్మాయి ఏవో వాకబులు చెయ్యటం, యీ మనిషి తెలుగులో మాట్లాడ్డం అయాక, రుసరుసలాడ్తూ వెళ్ళిపోయిందని మా ఆవిడ కథనం,

ఈలోగా నాకు తెలియని కథ కొంత మా ఆవిడ కూడా జరిపించింది. ఆవిడకు 'పెళ్లి ట్రయినింగు' పొందుతున్న వొక చెల్లెలు వుంది. దాన్ని తీసుకుని వచ్చి రెక్కలు కట్టుకు వాలమని మా మావగారికి జాబు వ్రాయించింది—' ఇక్కడ రత్నంలాంటి కుర్రవాడున్నాడు. ఏడువందలు నెలకు—రొట్టి విరగ్గొట్టండి. నేతిలో పడెయ్యండి' అని, నా కొంప విషయంకదూ—ఇది 'ఫ్లా' అధ్యాయంలో చేరుతుంది, 'కేశవ'ని వాళ్ళ ఆఫీసులో వొకరు బ్రతిమాలగా బ్రతిమాలగా వప్పుకున్నాట్ట—ఆయన మూడు నెలల శలవులో మద్రాసు వెళ్తున్నప్పుడు ఆయన కొంప దొంగలుదోచకుండా రక్షించేటందుకు. రెండు పడక గదులు, రెండు బాత్‌రూంలు, బాత్‌రూంలో నిలువు టద్దాలు (ఎందుకని అనవసరపు ప్రశ్నలు వెయ్యకండి,) ఒక స్టోరు రూం—ఒక డ్రాయింగు రూం—గది గదికీ ఫాను—వగైరా, వగైరా. దమ్మిడీ అద్దె లేకుండా, నీటి కర్చూ, వెల్తురు కర్చూ, గాలి కర్చూ, లేకుండా మూడునెలలు సకల రాజభోగాలూ అనుభవించమని కేశవరావుచెప్పాడు. తర్వాత 'దేఖా జాయెగా', అస్సలు విషయం ఆ ఆఫీసరు కుటుంబం యావత్తూ మద్రాసులో 'ఫ్లా' సుఖం అనుభవిస్తున్నారట!

టింగురంగామని మేడమీది గదిన్నర కేశవరావు వాటాలోంచి పడకగదికీ పడకగదికీ మధ్య లావేటరీ బాత్‌రూంగల బంగాళాలో కొచ్చి

పడ్డాం. కేశవరావు ఎందుకీ సదుపాయం చేశాడో నాకు పూర్తిగా తెలుసు, ఆ పంజాబీ అమ్మాయి నా చమత్కారమంతా కేశవకు చెవిగొరికి వుంటుంది, నా కళ్ళముందు కుర్రాడు. బైటపడతాడు. ఇదేమి తెలియని నా పూర్వకాలపుటిల్లాలు కేశవరావు యింతకాలం పెళ్ళిచేసుకోనిది తన యెదిగిన చెల్లెల్ను చేపట్టడానికనే వూఃకలలుగంటోంది. కలలు మంచికే అంటారు మవ స్తత్వశాస్త్రవేత్తలు.

ఇక్కడేం జరిగిందంటే—

బంగళాలో రాజాలా వుంటున్నామని చెప్పానా - గేటుమీద 'సుబ్బరామన్' అని రాసుంది. ఆయన అనుకోకుండా విమానం మీద యావత్తు సంసారంతోనూవచ్చి పడ్డాడు. (విమానంమీద వస్తాడని ఎల్లా అనుకుంటాం చెప్పండీ! మూడు రోజులు నడుములు పడిపోయేలాగ జీ. టీ, లో రాక.) అప్పుడు మా బావమరిది రేడియో ట్యూను చేస్తున్నాడు. మా మరదలు పిల్ల పెళ్లి చూపులకోసం వచ్చినది!

'నేనే జాణనా-

చిన్నదానైనా.... నే నేజాణనా! ఏలుకో నా స్వామి నా తమి దీర్చేటందుకూ....'

హార్మనీమీద సాధకం చేస్తున్నది,

నేను చిన్నతువ్వాలు చుట్టుకుని బాత్‌రూంలో అఘోరిస్తున్నాను, మా ఆవిడ వంట యింట్లో చుంయ్ చుంయ్ మనిపిస్తున్నది,

అ సుబ్బరామన్‌గా రెవరో మాకు తెలీకపాయె! ఆయన ముఖం వాలిచిన ఎర్ర పంపరపనసకాయలా వుంది, ఆ యిల్లాలు దక్షిణాది పట్టుచీర కట్టుకున్నది, ఇద్దరు అమ్మాయిలు చిన్న చిన్న హాండ్‌బాగ్‌లు పట్టుకుని నిల్చున్నారు. నేను కాస్త కథకుడ్ని గనుక యిది ఫలానా అని గ్రహించుకుని-'సార్! సార్!' అని వినయంగా యీయిల్లు జాగ్రత్త కోసం ఏయిర్ లైన్స్ పి. మె, గారు మమ్మల్నిక్కడ వుండమని మరీ

గట్టిగా చెప్పారు. తమరు చెప్పకుండా వచ్చారు. ఐనా మీ యిల్లు భద్రంగా చూడ్డానికి మేంపడ్డ అవస్థ వర్ణనాతీతం. చూడండి ఆ మొక్కలు లతలూ అవీ చిగురించాయంటే యీ చేతుల్తో నీళ్లు మోసి మోసి మా యావిడ—'

'పి. య్యే. ఎవరూ? నేనే పి. య్యేకు చెప్పలేదే-మిమ్మల్నిందులో ఎవరుండమన్నారు?'

మనిషి యింకా గర్జించటం మానలేదు.

'మీ వస్తువులూ సామానులూ అన్నీ సరీగా వున్నాయో లేవో చూసుకున్నాకే మమ్మల్నిక్కడ నుంచి పొమ్మనండి, మేం మీ యిల్లు జాగ్రత్తకోసం యిందులో వున్నామని నేను నొక్కి చెబుతున్నాను. మీకు మరోలాతోస్తే మీరు పోలీసులకు కబురు చెయ్యొచ్చు!'

ఈ లోగా మా యావిడ గరిట చేత్తో పుచ్చుకుని రంగస్థలం మీదకు వచ్చింది. నేను సంతోషం కనబరుస్తూ 'సుబ్బరామన్‌గారు వచ్చారే-చప్పున కాఫీలు చేసిపెట్టు. అమ్మా యిక మీరు మీ యింట్లోకి వెళ్ళండి. ఎప్పుడు యీ బాధ్యత నాతలమీదనుంచి తప్పుతుందా అని దేవుళ్ళకు మొక్కుతున్నాను. మీ వస్తువు లన్నీ సరిగా వున్నాయో లేవో ముందు చూసుకుని మాకు సెలవిప్పించండి.' అని మా బలగం యావత్తూ తలొక వస్తువూ పట్టుకుని శ్రీవారి సామాన్ను బంగళా అంతర్భాగంలోకి చేర్చాము. సుబ్బరామన్‌గారు చిరాకుగానే వున్నారు. కాఫీలు పడ్డాక ఆయన మళ్ళీ చిరాగ్గా 'మీకు తాళాలు ఎవ రిచ్చారు?' అన్నారు.

'మీ. పి. ఏ.'

'నా పి. ఎ. ఎవరు? నేను నా ప్ల్యాను కిచ్చానే—'

'మీ ప్ల్యాన్ పి. ఎ. గారి కిచ్చివుండొచ్చు'

'డామిట్—నే నే నయ్యా పి. ఏ ను, నా ప్ల్యాను కేశవరావనే కుర్రాడి కిచ్చాను.'

'కేశవరావు ప్ల్యానా....' నాకు షాకు తగిలి నట్లయింది. 'తాను పి. ఏ. నని ఏడువందలు జీతమని నాతో చెప్పాడు.'

'వెధవ.—'

సుబ్బరామన్‌గారు సోఫాలో ఉంగలు చుట్టుకు పోయారు నవ్వు ఆపుకోలేక. ఆయన తన కుటుంబంలో అందర్నీ పేరు పేరు వరసల్నా పిలిచి యీ సంగతి చెప్పి వాళ్ళందర్నీ నవ్వించారు.

నేను కొయ్యబారిపోయాను. మా ఆవిడ ముఖాన కత్తివేటుకు నెత్తురు చుక్కలేదు.

సుబ్బరామన్‌గారికి నా కథంతా పూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పాను. కేశవరావు నా దగ్గర యేమీ డబ్బుకూడా తీసుకోలేదని కేవలం 'ఇల్లు జాగ్రత్త'గా చూడమని మాత్రం చెప్పాడనిఅందుచేత అతణ్ణేమీ చెయ్యొద్దని నేను తిరిగి యేసత్రవుకో మకాం యెత్తేస్తానని సవినయంగా చెప్పు గున్నాను.

సుబ్బరామన్‌గారు ఫోను రింగుచేసి ముందర కేశవ విషయం అడిగారు. తరువాత యేమి విన్నారో, నన్ను మాత్రం కేశవ యిల్లు చూసి రమ్మన్నారు. నేను బయల్దేరుతూంటే మా ఆవిడ కళ్ళనీళ్లు పెట్టు గుంటూ 'ఇదంతా యేమిటండీ?' అని దారి కడ్డంవచ్చి నిల్చుంది. 'జీవితం' అని గబగబా రోడ్డుచ్చుగున్నాను. బస్సులో సీటు దొరికేసరికి ఆలస్యమయింది, నేను వెళ్లేసరికి మేడ మెట్లవద్ద పోలీసులు వున్నారు. జనం గుంపు మాత్రం క్రింద పోగయింది. నన్ను సుబ్బరామన్‌గారు పంపించారని పైకివెళ్ళనిమ్మనీ చెప్పాను. నేను మీదకు చేరేసరికి చూసిన దృశ్యం తాలూకు సందర్భం యిది.—

ఆ పంజాబీ అమ్మాయి నన్ను చూసింది. కళ్లు ఎర్రగా వాచి వున్నాయి, ఏడుస్తోంది, గదిలో సామాను లన్నీ చిందరవందరగా పడేసి వున్నాయి. పోలీసు సిబ్బందీ సిగరెట్లు కాలుస్తూ తీరిగ్గా మాట్లాడు కుంటున్నారు.

'కేశవా' అన్నాను గొంతెత్తి.

చిన్నప్పుడు నేను యిట్లాగే మందలించేవాడిని వాడు యింట్లో తగూలాడేసి వచ్చినపుడు.

—వాడి చేతికి బేడీలు వేసివున్నాయి.

నన్ను దగ్గరసా రమ్మని సంజ్ఞచేశాడు, వెళ్లాను.

'ఒక సిగరెట్టు యివ్వండి. మాస్టారూ—యిప్పుడు చేతుల్లేవు.'

సిగరెట్టు అంటించి యిచ్చాను నోటి దగ్గరకు.

'జైల్లో బీడీ ముక్కలన్నా దొరకవు,'

'ఏవిటిదంతా-ఏం చేశావు?'

'నన్నడక్కండి.'

'నాయనా-యిదంతా నా కోసమేనా?

నాకు కళ్లల్లో కృతజ్ఞతతో నీళ్ళ తిరుగు తున్నాయి. చేరుమాలుతో వొత్తుగుంటున్నాను.

'సుబ్బరామన్‌గారు చాలా మంచివారు. నన్ను కన్న కొడుకులా చూసేవారు. ఆయన యిల్లుజాగ్రత్తగా వప్పగించేశాక మీ రిందులోకి వచ్చి వుండండి, ఈ సామాను అంతా యిక మీది, ఇందులో పూచిక పుల్ల యెవర్దీ లేదు. నిన్న మీ మరదలు కోసం చోళీగుడ్డ పిల్లలకు పిప్పరమెంట్లు తెచ్చాను. యీ పోలీసులు చిందర వందర చేసేశారు. ఎక్కడో వుంటాయి, అవి వాళ్లకివ్వండి. ఇల్లు జాగ్రత్త!'

'ఇవ్వేం మాటలు నాయనా—'

నా గుండె తరుక్కుపోతుంది, పంజాబీ పిల్లను చూపించి 'ఇది నే నేమో స్వర్గాలు వారగపెడతా ననుకుంది. నన్ను మర్చిపొమ్మని పెళ్లాడి సుఖపడమని మీరు చెప్పాలి తర్వాత! పోలీసులు నాతో కొంత సేపు మాట్లాడారు. కేశవ వాళ్ళకు ఆ యిల్లునాకు వప్పగించ మని చెప్పాడు. వాళ్లు అతణ్ణి వానులోకి తీసుకు పోతూంటే నేనువెళ్లి 'కేశవా' అని గట్టిగా కావలించు గున్నాను. పోలీసులు విసురుగా లాగి

త్రోసేశారు నన్ను. ఆ పంజాబీ పిల్ల పట్టుగుంది. ఇద్దరం మెట్లమీద కూర్చుని కాస్సేపు యేడ్చాం. ఇంటికి కాపలా వున్న పోలీసులు మధ్యాహ్నానికి తాళాలు లిస్టులు నాకు వప్పగించి సంతకాలు తీసుకున్నారు.

సుబ్బరామన్‌గారు తర్వాత అంతా చెప్పారు. విమానాల్లో కొన్నాళ్లనుంచి యితర దేశాలనుంచి దొంగతనంగా వస్తువులు వెండి బంగారం నల్లమందు కొని తేబడుతూన్నదట. దానికి సంబంధించిన కూటానికి చెందిన ప్రముఖవ్యక్తి 'కేశవ' అని కస్టమ్స్ శాఖ పట్టుకున్నారని. ఆయన కూడా 'కేశవ' నిజాయితీ పరుడే కాని - ఖారీ యెత్తున డబ్బు సంపాయించే వుద్యమంలో చేరటం బహుశా దారిద్ర్యంవల్ల కావచ్చునని తేల్చారు.

మేం యిప్పుడు కేశవగదిలో మీదన మేడమీద వుంటున్నాం. మా బావమరిదికి సుబ్బరామన్‌గారు వుద్యోగం వేయించారు, అన్నట్లు చెప్పటం మరిచాను. 'యీ యింటికి కేశవ మూడేళ్ళ డబ్బుకట్టి కంట్రాక్టు రాయించుకున్నాడుట. అందుచేత మాకే పూచీలేదు. మా మరదలు సంగతి అడుగుతున్నారా? చెప్పను మా ఆవిడ అంటుంది గదా 'ఇంకా నయం వాడి మాటలు నమ్మి దీని గొంతుక కోశాం గాదు' అని.

ఆ పంజాబీ అమ్మాయి ఒకరోజు బజార్లో కనిపించి చేతివ్రేళ్ల నొప్పు లెడుతున్నాయని తన చేతుల్ని నాకు చూపించి మాటల సందర్భంలో—'ఏదన్నా కథ వ్రాసి పెట్టండీ' మా మీద అని అడిగింది. ఒక రోజు సినిమాహాల్లో కనిపించింది: ముందు 'రో' లో. బుజంమీద తట్టాను. వెనక్కు తిరిగి చూసింది. 'ఎల్లా వున్నావ్? కాస్త నవ్వింది.

ఈలోగా తెరమీద బొమ్మలాడ్డం ప్రారంభ మయింది.